

В. Л. Іващенко

СЛІДСТВО – СЛІДЧІ ДІЇ – РОЗСЛІДУВАННЯ

Відношення входження зі словом розслідування за дихотомією “досудовий – судовий”. У цьому разі обсяг поняття “слідство” охоплює дві ознаки ‘досудовий’ і ‘судовий’, а тому є ширшим, ніж обсяг поняття “розслідування”, яке охоплює лише одну ознаку ‘досудовий’. Отже, поняття “розслідування” за цими диференційними ознаками перебуває у відношенні входження до поняття “слідство”. Пор.: *розслідування* “стадія кримінального процесу (неофіційна назва стадії досудового слідства), в ході якої органи дізнання й досудового слідства виконують передбачені кримінально-процесуальним законом дії і приймають рішення для збору й перевірки доказів, швидкого і повного розкриття злочинів, притягнення як обвинувачених осіб, що їх вчинили; вживають заходи для запобігання злочинам, з’ясування й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, а також заходів, які забезпечують відшкодування збитків, завданих злочином” (ЮТТС, с. 243) і *слідство* “у кримінальному процесі – збирання та перевірка доказів, необхідних і достатніх для обставин, що входять в предмет доказування. Слідство охоплює: досудове слідство – стадія кримінального процесу; судове слідство – частина судового розгляду” (ЮТТС, с. 251).

Саме тому терміни *слідство* і *розслідування* можуть частково синонімізуватися, що відображає паралельне (взаємозамінне) використання у фаховому спілкуванні терміносполучень *попереднє слідство* = *попереднє розслідування* (РУСНТ, с. 458, 414), *досудове слідство* = *досудове розслідування* (ЮТТС, с. 243) та ін. Свідченням того, що це лише часткові (а не повні!) синоніми є, наприклад, нарізне (без можливості взаємозаміни) вживання терміносполучень, з одного боку, *судове слідство, карне (кримінальне) слідство* (РУСНТ, с. 458), з другого – *розслідування [кримінальної] справи, розслідування злочинів* (КПКУ, ст. 112, 114-1, 119), *кримінально-процесуальне розслідування* (ВЕЮС, с. 790), а також те, що один термін не заступає другий у тих самих терміносполученнях у тексті Кримінально-процесуального кодексу України (див. КПКУ).

2. Слово *слідство* вступає у лексико-семантичні відношення зі словом *розслідування* також за дихотомією “злочинний – незлочинний”. У цьому разі, навпаки, обсяг поняття “розслідування” охоплює дві ознаки – ‘стос. злочину’ і ‘не стос. злочину’, а тому є ширшим, ніж обсяг поняття “слідство”, що передає лише одну ознаку ‘злочинний (кримінальний)’. Отже, оняття “слідство” за цими диференційними ознаками перебуває у відношенні входження до поняття “розслідування”. Пор.: *слідство* “визначений законом порядок встановлення всіх обставин вчиненого злочину, що

включає збирання, процесуальне закріплення, перевірку та оцінку доказів, окреслених предметом доказування у кримінальній справі. Термін вживається як у розумінні визначення певних процесуальних форм, у межах яких допускається збирання, процесуальне закріплення, перевірка та оцінка кримінально-правових доказів, так і в розумінні діяльності органу, уповноваженого здійснити слідство” (ВЕЮС, с. 816); “розслідування обставин, пов’язаних із злочином, яке проводять органи юстиції” (СУМ, IX, с. 358; ВТССУМ, с. 1343) і *розслідування* “нормативно врегульована діяльність компетентних органів чи посадових осіб з дослідження певних фактів (дій або подій), їх наслідків, причин та умов виникнення, а також з’ясування інших юридично значущих обставин. ... Згідно з чинним законодавством розслідуванню підлягають: суспільно-небезпечні діяння, за які законом встановлено кримінальну відповідальність (кримінально-процесуальне розслідування); факти наявності й впливу демпінгового імпорту (антидемпінгове розслідування) та зростання імпорту в Україні, що заподіює значну шкоду або загрожує заподіянням значної шкоди національному виробнику; факти надання нелегітимної субсидії (антисубсидійне розслідування); аварії і катастрофи на морському, річковому та повітряному транспорті; нещасні випадки, професійні захворювання та аварії на виробництві; епідемії та спалахи інфекційних хвороб, пожежі тощо (розслідування надзвичайних ситуацій різного характеру) та ін. ...” (ВЕЮС, с. 790); “дія за знач. розслідувати – робити дослідження вивчати кого-, чого-небудь; вияснити, з’ясувати, проводячи слідство або розбираючись у якомусь питанні” (СУМ, VIII, с. 811; ВТССУМ, с. 1264).

Отже, ці терміни є частковими (а не повними!) синоніми ще в одній площині, що засвідчують терміносполучення, з одного боку, *карне (кримінальне) слідство* (РУСНТ, с. 458), *кримінально-процесуальне розслідування* (ВЕЮС, с. 790), з другого – *розслідування [кримінальної] справи, розслідування злочинів* (КПКУ, ст. 112, 114-1, 119), *розслідування причин зриву ремонту паровозів* (СУМ, VIII, с. 811), *антидемпінгове розслідування, антисубсидійне розслідування, розслідування надзвичайних ситуацій різного характеру* (ВЕЮС, с. 790), які, на нашу думку, унеможливають заміну слова *розслідування* словом *слідство*.

3. Словосполучення *слідчі дії* (“у праві – дії зі збирання та перевірки доказів, що здійснюються слідчим, органом дізнання, прокурором, судом у встановленому законом порядку (див. слідчий – стос. до слідства, слідчого; який здійснює слідство; призначений для ведення слідства)” (ВТССУМ, с. 1343); “процесуальні дії, пов’язані з виявленням, фіксацією та перевіркою доказів у кримінальній справі. Закон передбачає проведення таких слідчих дій: допит свідка, потерпілого; очна ставка; пред’явлення для впізнання; обшук; виїмка; ексгумація трупа; огляд; освідування; відтворення обстановки та обставин події; призначення експертизи; прослуховування і запис телефонних та інших переговорів, якщо іншим способом одержати необхідну інформацію неможливо” (СПЕ, с. 303); “процесуальні дії, які виконують слідчий, особа, що провадить дізнання, прокурор, суд (судові дії), у встановленому законом порядку. До слідчих дій належать допит, очна

ставка, обшук, виїмка, огляд, освідчування, арешт майна, відтворення обстановки та обставин події, пред'явлення для впізнання, призначення експертизи та ін. Слідчі дії проводяться тільки особами, уповноваженими законом. Слідчі дії спрямовані на збирання й перевірку доказів” (ЮТТС, с. 252). Словосполучення *слідчі дії* за ознакою ‘стос. злочину’ є також частковим (а не повним!) синонімом до слова *розслідування*, оскільки назване ним поняття перебуває у відношенні входження до поняття “слідство”, про лексико-семантичні відношення якого з поняттям “розслідування” йшлося вище.

Отже, терміни *слідство* і *розслідування* за дихотоміями диференційних ознак ‘досудовий – судовий’ і ‘стос. злочину – не стос. злочину’ та відношенням входження є частковими синонімами. За іншими диференційними ознаками вони не синонімізуються. Взаємозамінними ці слова можуть бути лише в певних контекстах, напр.: *попереднє слідство* і *попереднє розслідування*. Терміни *слідчі дії* і *розслідування* також частково синонімізуються в межах відношення входження і є взаємозамінними за дихотомією ‘конкретизація – узагальнення’ лише в деяких контекстах, напр.: *проведення слідчих дій* і *проведення розслідування*, *продовження слідчих дій* і *продовження розслідування*.

В. Л. Іващенко, Л. М. Василькова
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ –
КАРНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ //
КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ
КОДЕКС УКРАЇНИ –
КАРНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ
КОДЕКС УКРАЇНИ

Відомості про першу згадку слова *кримінальний* (XVII ст.) та його фіксація в сучасних тлумачних словниках української мови засвідчують, що в семантичній структурі цього слова є етимологічно виявлені домінуючі семи (елементарні ознаки змісту) ‘злочинний / злочин / злочинність / злочинець’ і ‘карний / кара / покарання’ та власне диференційні

ознаки ‘судовий / осуд’, ‘неприпустимий’, ‘розслідування’. Пор.: визначення цього слова в різних лексикографічних джерелах: *кримінальний* (стар. кримінальний, болг. криминален, схв. крїминāлан, лат. *crīminālis / criminalis*, що походить від *crītan* “обвинувачення; провина, гріх; злочинець”, пов’язаного з *certo* “розрізняю, бачу; пізнаю; вирішую, ухвалюю; просіюю”) – “карний; той, якому загрожує судова кара”; юр. “те саме, що карний 1–3”; “такий, у якому описуються карні злочини та їх розслідування (про художній твір)”; “злочинний (який є злочином, містить у собі злочин; який чинить, учинив злочин; який заслуговує на осуд, неприпустимий)”; “той, що стосується вивчення злочинів і злочинності, боротьби і запобігання злочинам” (ЕСУМ, III, с. 92; СУМ, III, с. 605; СУМ, IV, с. 108, 347; ССІС, с. 389; ВТССУМ, с. 526, 586).

Отже, в українській мові слова *кримінальний* – *карний* – *злочинний* є синонімами (саме в такій послідовності побудови синонімічного ряду! (ПССУМ, с. 173), що, власне, й спричиняє небажані для терміна *кримінальний* різночи-